

Цивільна оборона в школі

О. М. Перехейда, директор гімназії «Ерудит», м. Київ

Шановні читачі! Продовжуємо публікацію матеріалів щодо організації діяльності навчального закладу з цивільної оборони. Вашій увазі представлено досвід гімназії «Ерудит» м. Києва. У цій статті Ви маєте нагоду ознайомитись з методичними рекомендаціями щодо проведення занять з цивільної оборони в школі. Загальновідомо, що у більшості навчальних закладів до навчання керівного складу ЦО, особового складу невоєнізованих формувань ставляться дещо формально. Проте зрозуміло, що сьогодні вимагає суттєво поліпшити цю роботу, особливо щодо дій педагогічних працівників у разі виникнення надзвичайних ситуацій. Адже від цього залежить головне – життя і здоров'я дітей.

Традиційно підсумком роботи педагогічного колективу з питань цивільної оборони є День ЦО. Автор надає зразки наказів, планів підготовки і проведення Дня цивільної оборони в школі та пропонує методичні матеріали до відкритих занять з учнями.

(Продовження. Початок — у №№ 13, 16–18, 19–21.)

Про організацію занять із цивільної оборони

Наказ

від «___» _____ 200_ р. № _____

Про проведення занять з цивільної оборони і організацію навчальних тренувань

Відповідно до вимог Законів України «Про цивільну оборону України», «Про захист населення і території від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру», відповідно до Порядку виконання підготовки працівників підприємств, установ та організацій до захисту і дій при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, затвердженого наказом Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 23.04.2001 р. № 97, наказу Міністерства освіти і науки України від 17.01.2002 р. № 28 «Про затвердження Типової програми навчання працівників органів управління освітою і наукою, навчальних закладів, установ, організацій і підприємств галузі», Постанови Кабінету Міністрів України від 26.07.2001 р. № 874 «Про удосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації керівних кадрів фахівців у сфері цивільного захисту», комплексної програми заходів з цивільної оборони в гімназії «Ерудит», з метою підвищення готовності штабу ІДО та невоєнізованих формувань гімназії до регулювань на надзвичайні ситуації

НАКАЗУЮ:

1. Методисту з навчально-виховної роботи _____ :
 - 1.1. Удосконалити комплекс заходів щодо пропаганди знань, спрямованих на дії всіх учасників педагогічного процесу при виникненні надзвичайних ситуацій.
 - 1.2. Скоригувати план ЦО гімназії до _____ .
 - 1.3. Проводити підготовку педагогічних працівників гімназії, що входять до невоєнізованих формувань, за програмою в обсязі 15 годин.
 - 1.4. Провести тренування з оповіщенням та зборами керівного складу невоєнізованих формувань _____ р.
2. Начальникам постів невоєнізованих формувань в період ___–___ провести відповідні інструктажі та відпрацювати дії у випадку виникнення надзвичайних ситуацій з членами груп та ланок.
3. Контроль за виконанням даного наказу покласти на методиста з навчально-виховної роботи _____ .

Директор гімназії _____

З наказом ознайомлений: _____

ДОДАТОК 1
до наказу від _____ № _____

Затверджую
Начальник ЦО _____
« _____ » _____ р.

Розклад занять з керівним складом

(назва навчального закладу)

Тематика для підготовки керівного складу цивільної оборони

№ з/п	Тема	К-ть годин	Дата проведення	Відповідальний, П. І. Б.
1.	Вимоги керівних документів щодо організації підготовки керівного, командно-навчального, особового складу невоєнізованих формувань ЦО та населення	1		Начальник ЦО
2.	Визначення та класифікація НС, класифікаційні ознаки НС (Постанова Кабінету Міністрів України від 15.07.98 р. № 1198)	1		Начальник ЦО
3.	Єдина державна система запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру (Постанова Кабінету Міністрів України від 15.07.98 р. № 1198)	1		Начальник ЦО
4.	Організація планування роботи єдиної державної системи запобігання і реагування на НС техногенного та природного характеру, взаємодія органів управління функціональних підсистем	1		Начальник ЦО
5.	Реалізація державної політики в сфері ЦО щодо захисту населення від НС, запобігання цим ситуаціям та ліквідація їх наслідків	1		Начальник штабу ЦО
6.	Організація та проведення евакуаційних заходів у випадку виникнення надзвичайних ситуацій	1		_____
7.	Сили та засоби ЦО, управління ними під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій	1		Начальник штабу ЦО
8.	Завдання керівного складу ЦО під час підготовки та проведення КН, ОТ, КНП, НСН	1		Начальник штабу ЦО
9.	Організація життєзабезпечення населення в умовах НС	1		Начальник штабу ЦО
10.	Навчально-матеріальна база цивільної оборони	1		
11.	План ЦО мирного та воєнного часу	1		
12.	Організація роботи органів управління ЦО щодо запобігання надзвичайним ситуаціям техногенного та природного характеру	1		_____
13.	Організація роботи органів управління ЦО під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру	1		_____
14.	Основні принципи захисту населення і території від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру	1		_____
15.	Функціональні обов'язки начальників ЦО, заступників та начальників служб	1		Начальник ЦО

Начальник штабу ЦО гімназії _____

ДОДАТОК 2
до наказу від _____ № _____

Затверджую
Начальник ЦО _____
« _____ » _____ р.

Розклад занять з підготовки особового складу невоєнізованих формувань

(назва навчального закладу)

№ з/п	Тема	К-ть годин	Дата проведення	Відповідальний, П. І. Б.
<i>І. Темати загальної підготовки</i>				
1.	Закон України «Про Цивільну оборону України». Єдина державна система запобігання і реагування на надзвичайні ситуації природного та техногенного характеру. Організаційна структура цивільної оборони підприємства, установи, організації	1		
2.	Закон України «Про правові засади цивільного захисту». Комплектування та підготовка особового складу невоєнізованих формувань	1		

№ з/п	Тема	К-ть годин	Дата проведення	Відповідальний, П. І. Б.
3.	Функціональні обов'язки особового складу невоєнізованих формувань та їх дії при приведенні формувань у готовність	1		
4.	Організація захисту особового складу формувань у ході виконання аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт в умовах радіаційного забруднення місцевості та при аваріях на хімічно-небезпечних об'єктах	1		
5.	Радіаційно небезпечні об'єкти. Радіоактивне випромінювання та методи його вимірювання. Прилади радіаційної розвідки та дозиметричного контролю. Норми радіаційної безпеки (НРБУ-97). Правила поведінки з радіоактивними відходами. Режими радіаційного захисту	1		
6.	Хімічно небезпечні об'єкти. Методика прогнозування наслідків впливу (викиду) небезпечних хімічних речовин при аваріях на промислових об'єктах і транспорті. Небезпечні хімічні речовини, особливості їх впливу на організм людини. Промислові засоби індивідуального захисту органів дихання. Прилади хімічної розвідки небезпечних хімічних речовин	1		
7.	Організація санітарної обробки особового складу формувань. Спеціальна обробка техніки і майна при зараженні радіоактивними, отруйними та бактеріальними речовинами	1		
8.	Прийоми надання само- та взаємодопомоги при пораненнях, опіках, кровотечах, переломах. Перша долікарняна медична допомога при отруєннях небезпечними хімічними речовинами	1		
9.	Заходи безпеки на рятувальних та інших невідкладних роботах при ліквідації наслідків стихійного лиха, аварій та катастроф	1		
<i>II. Для формування радіаційного та хімічного захисту</i>				
1.	Порядок ведення радіаційної і хімічної розвідки	1		
2.	Завдання і структура мережі спостереження та лабораторного контролю України. Оснащеність підрозділів місцевого та об'єктового рівнів	1		
3.	Поняття дегазації, нейтралізації та дезактивації. Речовини і способи дегазації, нейтралізації та дезактивації. Спеціальна обробка техніки, місцевості та предметів. Часткова та повна спеціальна обробка	2		
4.	Мережі спостереження і лабораторного контролю	1		
5.	Пункти видачі засобів захисту. Склад, порядок роботи, обладнання пунктів видачі. Порядок підготовки і видачі засобів захисту	1		
<i>III. Для протипожежного формування</i>				
1.	Пожежно-технічне спорядження. Вогнегасні речовини та сфера їх застосування	2		Начальник штабу ЦО
2.	Локалізація та гасіння лісових, торф'яних та степових пожеж	2		
3.	Протипожежні профілактичні заходи на об'єкті	1		
4.	Особливості гасіння пожеж на об'єктах господарської діяльності	1		
<i>IV. Для формування охорони громадського порядку</i>				
1.	Умови і порядок введення та припинення надзвичайного стану. Заходи, що застосовуються в цих умовах. Гарантії прав громадян і юридичних осіб в умовах надзвичайного стану	2		Начальник штабу ЦО
2.	Дії формувань при проведенні евакуації населення	1		
3.	Забезпечення громадського порядку, попередження та припинення випадків мародерства, розкрадання матеріальних цінностей при ліквідації наслідків стихійного лиха, аварій та катастроф	2		
4.	Психологія натовпу. Попередження паніки серед населення	1		
<i>V. Для формування евакуації</i>				
1.	Порядок проведення евакуаційних заходів при стихійних лихах, катастрофах тощо	2		Начальник штабу
2.	Евакуація людей з районів стихійного лиха, аварій та катастроф	2		
3.	Евакуація людей та вантажів (матеріальних цінностей, обладнання) при загрозі стихійного лиха, виникненні надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру	2		

Підготовка формувань завершується проведенням тактико-спеціального навчання, тематика якого визначається відповідним начальником ЦО, а періодичність та строки проведення встановлені організаційно-методичними, але не рідше одного разу на рік.

Начальник штабу ЦО гімназії _____

Розклад занять з підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях

(назва навчального закладу)

№ з/п	Тема	К-ть годин	Дата проведення	Відповідальний, П. І. Б.
1.	Закон України «Про правові засади цивільного захисту». Права та обов'язки громадян у сфері захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру	1		
2.	Основні поняття про надзвичайні ситуації, оповіщення про надзвичайні ситуації. Дії працівників, службовців та населення при попереджувальному сигналі «Увага всім!» та мовній інформації штабів цивільної оборони	1		
3.	Основи організації життєзабезпечення населення у зонах надзвичайних ситуацій та тимчасового відселення	1		
4.	Правила поведінки та дії населення під час землетрусів, повені, селевих потоків, зсувів, ураганів, лісових пожеж, снігових заносів та ожеледиці	1		
5.	Джерела радіації. Поняття про дози опромінення, рівні забруднення. Дозиметричні прилади та робота з ними. Основні норми поведінки та дії населення при радіаційних аваріях і радіаційному забрудненні місцевості. Режими радіаційного захисту	1		
6.	Інфекційні захворювання. Характеристика деяких збуджувачів. Правила поведінки населення при здійсненні ізоляційно-обмежувальних заходів. Дезінфікуючі речовини та розчини. Порядок проведення дезінфекції	1		
7.	Промислові та підручні засоби захисту органів дихання та шкіри. Медичні засоби індивідуального захисту, правила їх використання	1		
8.	Обов'язки дорослих щодо безпеки та захисту дітей. Виховання у дітей навичок поведінки в екстремальних ситуаціях. Засоби індивідуального захисту дітей	1		
9.	Евакуація. Порядок проведення евакуації. Екстрена евакуація та тимчасове виведення населення із зон загрози життю та здоров'ю	1		
10.	Основні причини загибелі постраждалих та типові помилки при наданні першої допомоги. Екстрена допомога при електротравмах, утопленні, небезпечній для життя кровотечі, переломах кісток, травматичного та опікового шоку. Основи догляду за хворим	1		
11.	Пожежо- та вибухонебезпечні предмети на виробництві та у побуті. Рекомендації населенню щодо профілактики та дій при виникненні пожеж. Правила поведінки при виявленні вибухонебезпечних предметів	1		
12.	Морально-психологічна підготовка населення до дій у надзвичайних ситуаціях. Психологія натовпу. Безпека при масових скупченнях людей	1		

ПІДГОТОВКА І ПРОВЕДЕННЯ ДНЯ ЦО

Наказ

від « ____ » _____ 2008 р.
№ ____

Про підготовку та проведення Дня цивільної оборони

Відповідно до вимог Законів України «Про цивільну оборону», «Про захист населення і території від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру», Постанови Кабінету Міністрів України від 26.07.2001 р. № 874 «Про удосконалення системи підготовки, перепідготовки та під-

вищення кваліфікації керівних кадрів і фахівців у сфері цивільного захисту», наказу Міністерства освіти і науки України від 17.01.2002 р. № 27 «Про затвердження Положення про функціональну підсистему «Освіта і наука України» Єдиної державної системи запобігання і реагування на

надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру», наказу районного управління освіти Солом'янського району м. Києва від 25.12.2007 р. № 525 «Про підсумки підготовки закладів освіти Солом'янського району з цивільної оборони за 2007 рік та завдання на 2008 рік», згідно з планом про підготовку гімназії та учнів з цивільної оборони на 2007–2008 навчальний рік з метою забезпечення високої готовності та оперативності реагування на надзвичайні ситуації

НАКАЗУЮ:

1. Провести День цивільної оборони в гімназії 15.04.2008 р.
2. Основними цілями та завданнями Дня цивільної оборони є:
 - 2.1. Практична перевірка здатності учнів та працівників грамотно і чітко діяти для захисту свого здоров'я та життя у надзвичайних ситуаціях.
 - 2.2. Виховання в учнів та співробітників впевненості у ефективності заходів цивільної оборони, які проводяться.
 - 2.3. Формування та розвиток в учнів і працівників гімназії високих морально-психологічних якостей: відваги, мужності, витримки, ініціативи, спритності, самовідданого виконання завдань цивільної оборони.
 - 2.4. Формування навичок розпізнання та оцінки небезпеки.
3. Головним завданням Дня цивільної оборони вважаються:
 - 3.1. Удосконалення учнями та педагогічним колективом теоретичних знань та практичних навичок, дій в умовах екстремальних ситуацій.
 - 3.2. Тренування особового складу невоєнізованих формувань гімназії.
 - 3.3. Практична перевірка рівня реальної готовності учнів та невоєнізованих формувань діяти за сигналами оповіщення ЦО, користуватися засобами колективного та індивідуального захисту.
 - 3.4. Навчання керівного та командно-начальницького складу організації та проведенню заходів цивільної оборони в гімназії.
4. До участі в Дні цивільної оборони залучити:
 - 4.1. Керівний та командно-начальницький склад ЦО гімназії.
 - 4.2. Особовий склад невоєнізованих формувань ЦО.
 - 4.3. Весь постійний склад учнів 5–11-х класів.
5. Призначити загальногімназійну комісію з проведення заходів Дня цивільної оборони гімназії у складі:

голова — начальник ЦО гімназії — _____,
директор гімназії;

заступник голови — начальник штабу ЦО — _____, заступник директора з науково-методичної роботи;
члени комісії:

- заступник начальника штабу ЦО гімназії — _____, заступник директора з навчально-виховної роботи;
 - заступник начальника штабу ЦО з евакуації — _____, заступник директора з виховної роботи;
 - перший помічник начальника штабу ЦО гімназії — _____, викладач основ захисту Вітчизни;
 - другий помічник начальника штабу ЦО гімназії _____, вчитель ОБЖ;
 - _____ — медичний працівник гімназії;
 - _____ — вчитель фізичної культури;
 - _____ — завгосп;
 - _____ — голова учнівського самоврядування.
6. Начальнику штаба ЦО гімназії _____ до 01.04.2008 р. розробити та представити на затвердження план підготовки та проведення Дня цивільної оборони.
 7. Завгоспу _____ до 01.04.2008 р. забезпечити невоєнізовані формування ЦО табельним майном, підготувати територію гімназії для опрацювання нормативів ЦО та проведення занять.
 8. Викладачу предмета «Основи захисту Вітчизни» _____ до 10.04.2008 р. підготувати УМБ ЦО гімназії до проведення Дня цивільної оборони.
 9. Кураторам 5–11-х класів до 03.04.2008 р.:
 - довести до відома учнів план проведення Дня ЦО;
 - провести бесіду-інструктаж з правил безпеки у період проведення Дня ЦО;
 - провести тренування учнів на виховних годинах щодо використання засобів індивідуального захисту та дій у надзвичайних ситуаціях;
 - 15.0.2008 р. провести єдиний урок з ЦО у 5–11-х класах.
 10. Створити невоєнізовані формування ЦО гімназії особового складу: пост радіаційного та хімічного спостереження та знезараження (7 осіб):
 - голова _____;
 - хімік-спостерігач _____;
 - розвідник-дозиметрист _____;
 - хімік-дегазатор з приготування розчинів _____;
 - хіміки-дезагатори із знезараження споруд і майна _____;
 - комірник _____;

ЦИВІЛЬНА ОБОРОНА

пост громадського порядку (6 осіб):

- голова _____;
- _____ — учні 11 класу;

пост санітарної дружини (4 особи):

- голова — _____ — медична сестра;
- _____ — учні 11 класу;

пост пожежогасіння (4 особи):

- голова _____;
- _____;

пост одержання і видачі ЗІЗ (11 осіб):

- голова _____;
- _____;

пост зв'язку (2 особи):

- командир посту _____;
- зв'язківець _____.

11. Загальна готовність проведення до Дня Цивільної оборони 08.04.2008 р.

12. Контроль за виконанням даного наказу покласти на начальника штабу ЦО гімназії, заступника директора з науково-методичної роботи _____.

13. Наказ оголосити всьому керівному і командно-навчальному складу ЦО та учителям гімназії.

Начальник ЦО
(директор гімназії) _____

Затверджено
Начальник ЦО

« ____ » _____ р.

Узгоджено
Начальник
районного управління освіти

« ____ » _____ р.

Узгоджено

Начальник відділу (управління)
з питань надзвичайних ситуацій

« ____ » _____ р.

План підготовки і проведення Дня Цивільної оборони

у _____
(назва навчального закладу)
у _____ навчальному році

№ з/п	Заходи	Залучені	Термін проведення	Місце проведення	Відповідальні
<i>І. Підготовчий період</i>					
1.	Вивчення нормативних документів МОН України, ГУОН, РУО, управління з надзвичайних ситуацій з питань підготовки учнів за програмою «Цивільна оборона», «Основи безпеки життєдіяльності» та завдання планів ЦО у мирний час	Керівний склад ЦО, куратори	Січень ____ р.		
2.	Розгляд на нараді при директорі питання «Про стан ЦО в гімназії і завдання педколективу щодо підготовки Дня ЦО»	Особовий склад ЦО	Лютий ____ р.		
3.	Інструктивно-методичне заняття членів оперативної групи	Керівний склад ЦО	Лютий ____ р.		
4.	Відпрацювання порядку і послідовності проведення Дня ЦО з його організаторами, членами комісії та підкомісії	Штаб ЦО	____ р.		
5.	Організація і здійснення контролю за якістю занять і тренувань з програми ЦО в 5–11-х класах	Викладачі ЦО, ОБЖ, ОЗВ	Протягом навчального року		
6.	Виготовлення найпростіших засобів захисту органів дихання	Учні 5–11-х класів	Березень ____ р.		
7.	Організація зв'язку із службами ЦО Солом'янського району з метою їх залучення до проведення заходів під час Дня ЦО	Начальник штабу ЦО гімназії	Березень ____ р.		
8.	Огляд-конкурс фотогазет, листівок, плакатів на тему «Сучасні завдання ЦО», «Захист людини у надзвичайних ситуаціях»	5–11-х класи	Березень ____ р.		

№ з/п	Заходи	Залучені	Термін проведення	Місце проведення	Відповідальні
9.	Відпрацювання дій невоєнізованих формувань у випадку виникнення стихійного лиха	Учні 5–11-х класів, особовий склад	Лютий, березень ___ р.	Спортивний майданчик	
10.	Показові виступи невоєнізованих формувань у випадку пожежі	Учні 5–11-х класів, учителі	Березень ___ р.	Спортивний майданчик	
11.	Перевірка і підготовка майна ЦО, що використовуватиметься під час проведення Дня ЦО, місць для занять з ЦО	_____	Березень ___ р.		
12.	Організація і проведення заходів з пропаганди ЦО: <ul style="list-style-type: none"> • виступ фахівців з ЦО; • підготовка наочної агітації: плакатів, схем, необхідних для проведення дня ЦО; • обладнання стендів «Пожежна безпека», «Дії людини у надзвичайних ситуаціях» 	5–11 класи 10 класи 8–9 класи	До 10.04. _ р. 01–10.04. _ р. Березень, квітень __ р.	По класах Стенди на I поверсі, кабінет 1.7 Стенд на II поверсі	Куратори класів _____
13.	Випуск стінгазети «Навколишнє середовище і людина»	5–11 класи	01.04–10.04. _ р.	Стенд на II поверсі	Медіа-центр
14.	Виставка літератури з тематики «Цивільна оборона», «Надзвичайні екстремальні ситуації»	6 клас	Лютий-квітень _____ р.	Бібліотека	
15.	Проведення вікторин згідно з навчальними програмами: <ul style="list-style-type: none"> • радіаційної безпеки у 5–11-х класах; • пожежної безпеки у 5–11-х класах. 	Викладачі ОБЖ, ОЗВ	березень, квітень _____ р.		Куратори 5–11-х класів
<i>II. Проведення Дня Цивільної оборони</i>					
1.	Відкриття Дня ЦО, проведення загальногінмазійної лінійки, присвяченої Дню Цивільної оборони у гімназії «Ерудит»	5–11 класи	8.15–8.25	Подвір'я гімназії	Начальник ЦО гімназії _____, начальник штабу ЦО _____, учитель _____
2.	Зустріч учнів 8-го класу з представником районного штабу ЦО _____	8 клас	8.30–9.15	Кабінет 2.13	Начальник штабу ЦО _____
3.	Відпрацювання дій учнів та постійного складу гімназії у випадку виникненні пожежі	5–11 класи	За сигналом «Тривога!» о 12.00	Подвір'я гімназії	Начальник штабу ЦО _____, куратори _____
4.	Бесіда «Попередження трагічних наслідків пожежі» Бесіда «Тероризм — загроза світу» Бесіда «Пожежна безпека у поводженні з легкозаймистими речовинами і матеріалами» Бесіда «Перша допомога потерпілим при отруєнні чадним газом» Бесіда «Надання першої медичної допомоги потерпілим у надзвичайних ситуаціях» Бесіда «Способи оповіщення пожежної охорони і населення про пожежу. Надання допомоги в рятуванні людей. Перша допомога потерпілим» Бесіда «Хімічні катастрофи та екологія» Збір керівного складу і командного складу прийняття рішень, організаційна робота згідно з планом Дня ЦО	5-А клас 5-Б клас 6 клас 7 клас 9 клас 10 клас 11 клас	1 1 1 1 1 1	Кабінет 1.8 Кабінет 2.9 Кабінет 2.4 Кабінет 1.18 Кабінет 1.17 Кабінет 2.14 Кабінет 2.2	_____ _____ _____ _____ _____ _____ Начальник ЦО

№ з/п	Заходи	Залучені	Термін проведення	Місце проведення	Відповідальні
5.	Випуск бойових листів. Виставка малюнків на тему «Надзвичайні ситуації очима дітей». Сніданок	5–7 класи 10–11 класи	9.15–9.30	Спортзал, фойе протягом дня	Вчитель ОТМ _____, куратори
6.	Урок з біології на тему: «Забруднення продуктів харчування та питної води. Його вплив на здоров'я людини». Уроки за розкладом, перегляд кіно- та відеоматеріалів	8 клас 5–7, 9–11 класи	9.30–10.15	Кабінет 1.7 Згідно з розкладом	Учителі-предметники
7.	Театралізоване дійство «Пожежникам — ура!». Випуск бойових листів. Сніданок	5-А, 5-Б, 6, 8–11 класи	10.15–10.30	Спортзал Спортзал	_____, куратори Куратори
8.	Урок на тему «Будова і використання протигазів». Одягання і скидання протигазів (на швидкість). Уроки за розкладом	9 клас 5–11 класи	10.30–11.15	Кабінет 1.7 Згідно з розкладом	Учителі-предметники
9.	Радіоінформація (завдання ЦО) Сніданок Театралізоване дійство «Пожежникам — ура!»	5–6 класи 7–9 класи	11.15–11.30 11.15–11.30	Спортзал	Начальник ЦО Куратори
10.	Заняття по кабінетах. Урок ОБЖ. Інструктаж учнів за діями сигналів ЦО	5–11 класи	11.30–12.00	Згідно з розкладом	Учителі-предметники
11.	Навчальні тренування. Відпрацювання дій учнів та постійного складу у випадку виникнення пожежі. Виведення учнів і персоналу за сигналом «Пожежна тривога!». Виконання тренувальних завдань згідно з вступним інструктажем № 2		12.00	Гімназійне подвір'я	Штаб ЦО, куратори
12.	Навчальні тренування: надання першої допомоги потерпілим при надзвичайних ситуаціях (при пожежі)	10	12.00–13.00	Гімназійне подвір'я	Санпост, _____
13.	Випуск бойових листів, фотомонтажів Обід	5–11 класи	13.00–13.25	Спортзал	Куратори
14.	Прес-конференція на тему «Можливі небезпечні ситуації, аварії, катастрофи та захист від їх наслідків»	9–11 класи	13.25–14.10	Кабінет 1.7	_____
15.	Вікторина «Моє здоров'я». Обід	5–6, 7–9 класи	14.10–14.25	Спортзал	Куратори
16.	Спортивні змагання — естафета з елементами цивільної оборони. Урок з фізики «Ядерний реактор. Чорнобильська катастрофа та ліквідація її наслідків»	10, 5-А, 5-Б класи 11 клас	14.25–15.10	Кабінет 2.3	_____
17.	Огляд-конкурс бойових листів. Обід	5–6 класи	15.10–15.25	Спортзал	Журі
18.	Виконання тренувальних завдань згідно з вступним інструктажем № 3	5–11 класи	15.25–16.10	Заняття за розкладом	Керівний та особовий склад
19.	Загальне підведення підсумків Дня Цивільної оборони	5–11 класи	16.10–17.10	Гімназійне подвір'я	Начальник ЦО
20.	Підведення підсумків Дня ЦО з педпрацівниками		17.20–18.00	Кабінет 1.7	Начальник ЦО
<i>III. Підсумки Дня Цивільної оборони</i>					
1.	Збір педагогічного складу і учнів для підведення підсумків Дня ЦО	5–11 класи, вчителі	16.10	Подвір'я гімназії	Начальник ЦО гімназії

№ з/п	Заходи	Залучені	Термін проведення	Місце проведення	Відповідальні
2.	Підсумки проведення Дня ЦО з керівним складом, педколективом	Члени штабу ЦО, вчителі	17.00	Кабінет 1.7	Начальник ЦО гімназії
3.	Надання звіту про День ЦО у гімназії до РУО Солом'янського району		До 10.05.2008 р.		Начальник штабу ЦО

Начальник штабу ЦО
гімназії «Ерудит»

Затверджую
начальник ЦО гімназії «Ерудит»
«___» _____ 2008 р.

План проведення Дня ЦО гімназії «Ерудит»

Термін	Навчальні питання	Обстановка, зміст і інформація	Дії керівників Дня ЦО і ОТ	Дії помічників навчання	Дії людей, що навчаються
7.00–12.00	1. Оповіщення, збір керівного складу, доведення завдання у зв'язку з можливим виникненням урагану. Приведення ЦО гімназії у готовність. Виконання заходів попередження аварій, організація захисту працівників і учнів на випадок виникнення урагану	О 7 год. 15.04.2008 р. після запуску електросирени по радіо передано інформацію, що 15 квітня 2008 року очікується ураган. Комісія з надзвичайних ситуацій м. Києва прийняла рішення організувати і провести заходи, щоб підготуватися до можливого стихійного лиха. О 7 год. 30 хв. 2008 року начальник ЦО району довів до керівного складу району розпорядження комісії з надзвичайних ситуацій	О 8 год. через НШ гімназії оголосив збір керівного складу. О 8 год. 15 хв. 15.04.2008 р. доводить до керівного складу розпорядження НЦО району щодо організації та проведення робіт у зв'язку з можливим ураганом. Заслуховуються пропозиції керівного складу, приймаються рішення у зв'язку з можливим ураганом, видається наказ на проведення підготовчих робіт і організація їх виконання. Повідомляється у штаб ЦО району і РУО про проведені заходи	Контролюється оповіщення керівного складу, його збір, виконання наказу. Перевірка готовності підрозділів для роботи у надзвичайних ситуаціях і хід робіт з підготовки до стихійного лиха. Матеріали для доповіді керівнику до Дня ЦО	Отримавши сигнал «Оголошується збір!», керівний склад гімназії, педпрацівники прибувають до НЦО, отримують завдання, дають пропозиції для прийняття рішення. Після наказу НЦО організують його виконання, доповідають через НШ ЦО гімназії, виконання заходів у зв'язку з можливим ураганом. НШ ЦО гімназії організовує: • оповіщення і збір працівників гімназії; • з отриманням розпорядження НЦО району оцінює обстановку, дає пропозиції НЦО гімназії для прийняття рішення, записує пропозиції керівного складу, бере участь у прийнятті рішення, оформляє його у вигляді наказу по гімназії, доводить наказ до керівного складу, організує його виконання; • цілодобове чергування; • бере участь у перевірці готовності формувань; • організовує виконання наказу НЦО гімназії; • приймає доповіді від керівного складу по виконанню заходів ЦО у зв'язку з можливим ураганом, доповідає НЦО або НШ ЦО району і РУО виконання заходів у зв'язку з можливим ураганом. Командири формувань ЦО приводять у готовність свої формування, доповідають начальнику штабу ЦО про готовність до дій: • куратори, отримавши наказ НЦО гімназії, організують доведення інформації до учнів і виконання заходів у зв'язку з можливим ураганом, навчають учнів правилам поведінки у випадку урагану; • завгосп забезпечує формування і особовий склад матеріальними засобами згідно з наказом НЦО гімназії

Термін	Навчальні питання	Обстановка, зміст і інформація	Дії керівників Дня ЦО і ОТ	Дії помічників навчання	Дії людей, що навчаються
12.00–14.00	2. Організація і виконання робіт в аварійних ситуаціях	12.00–14.00 год. 15 квітня 2008 року через дії урагану виникли обриви ліній електропередач, не працює міський транспорт, повалені дерева, припинена подача енергії, газу, тепла, не працює телефонний зв'язок	О 12.30 год. до керівного складу доводиться вступний інструктаж № 2, приймається рішення і видається наказ на гасіння, здійснюється загальне керівництво і перевірка роботи формувань ЦО з гасіння пожежі. По телефону доповідається ситуація, що склалася у гімназії, про проведення заходів, про необхідність допомоги. Після гасіння пожежі створюється комісія з визначення нанесеної шкоди від пожежі	Контролюється робота з оцінки обстановки і прийняття рішення на ліквідацію наслідків урагану (локалізація пожежі та гасіння). Перевірка і вказівки щодо дій формувань ЦО	Отримавши сигнал, керівний склад прибувають до НЦО, отримують завдання і організують екстрену евакуацію учнів і працівників гімназії на спортмайданчик, надають допомогу в локалізації і гасінні пожежі, у винесенні майна. НШ ЦО гімназії організовує: <ul style="list-style-type: none"> • оповіщення керівного складу про виникнення осередку пожежі, оповіщає пожежну службу, штаб ЦО району і РУО; • приводить у готовність формування ЦО гімназії і ставить їм завдання згідно з наказом НЦО гімназії, організовує їхню роботу з локалізації та гасіння пожежі; • бере участь у створенні комісії з визначення завданої шкоди від пожежі. Командир ланки пожежогасіння приводить у готовність ланку, отримує завдання від НЦО, організовує локалізацію і гасіння пожежі, з прибуттям пожежної частини інформує начальника про пожежну обстановку і організовує взаємодію служб для спільного гасіння пожежі. Командир ланки охорони громадського порядку, отримавши завдання від НЦО, приводить ланку в готовність і організовує регулювання виходу учнів і працівників у безпечне місце і охорону винесеного майна, не допускає паніки серед особового складу гімназії. Особовий склад поста РХС і СП бере участь у розшуку уражених, надання першої медичної допомоги і організовує їх перевезення до лікувальних закладів
14.00–15.00	3. Дії працівників і учнів гімназії за сигналом «Увага всім!»	О 14.00 год. по міському радіо переданий сигнал «Увага всім!» і інформацію, що на ВАО «Хімволокно» стався вибух, у результаті якого була зруйнована система трубопроводів, що привело до виливу біля 10 т аміаку. Отруєне повітря розповсюджується у бік гімназії «Ерудит»	О 14.00 год. керівному складу доводяться вступний інструктаж № 3, заслуховуються пропозиції керівного складу, приймається рішення і видається наказ на проведення екстреної евакуації. Про отримання сигналу «Увага, всім!» і про рішення доповідається у штаб ЦО району і РУО. Інформується їх про проведені заходи	Контролюються дії керівного складу, працівників і учнів гімназії за сигналом «Увага всім!». Узагальнюють, дають матеріали на розбір, тренування і Дня ЦО, проведених у гімназії	НШ ЦО організовує оповіщення особового складу гімназії, організовує його збір, бере участь у прийнятті рішення на проведення екстреної евакуації, доповідає у штаб ЦО району, РУО про отримання сигналу «Увага всім!» і проведення відповідних заходів. Керівний склад, отримавши наказ НЦО гімназії про проведення екстреної евакуації, організовує вивезення учнів у вказаний район. Командир ланки охорони громадського порядку забезпечує організований вихід і регулювання на маршруті виходу у вказаний район. Особовий склад поста РХС, СП, ланки пожежогасіння беруть участь у розшуку уражених, надають першу медичну допомогу ураженим, організують їх перевезення до лікувальних закладів району
17.00–18.00	4. Підведення підсумків тренування і проведення Дня ЦО				

Начальник штабу ЦО гімназії _____

Наказ

від «___» _____ 2007 р. № _____

Про підсумки Дня Цивільної оборони в гімназії

Відповідно до наказу від 21 березня 2007 року № 61 «Про підготовку та проведення Дня Цивільної оборони в гімназії» та згідно з планом підготовки гімназії та учнів з Цивільної оборони, 24 квітня проведено День Цивільної оборони. Відкриття Дня цивільної оборони розпочалося о 8.15 год. на гімназійному подвір'ї із шикування класів та працівників гімназії. Начальник Цивільної оборони гімназії ознайомив гімназистів та особовий склад гімназії з основними цілями та головним завданням Дня Цивільної оборони та планом проведення Дня Цивільної оборони.

День Цивільної оборони в гімназії проходив згідно з планом.

Відбулася зустріч гімназистів та особового складу гімназії з представником штабу ЦО Солом'янського району В. Л. Барсуковим. Під час зустрічі він познайомив учнів із засобами індивідуального захисту, із правилами поведінки під час надзвичайних ситуацій, про створення системи цивільної оборони, метою якої є захист населення від небезпечних наслідків аварій і катастроф, від стихійного лиха, сильнотоксичних отруйних речовин, зброї.

На уроках ОЗВ учні 10–11-х класів вивчили будову фільтрувального протигазу для захисту органів дихання, очей, шкіри обличчя від впливу ОР, РР, БЗ і деяких СДОР, а також від різних шкідливих домішок, що є в повітрі. Особлива увага приділялася підбору лицьової частини протигазу та правилам одягання протигазу на себе і потерпілого. Всі дії гімназисти виконували самостійно, навчилися перевіряти, чи правильно складено і підібрано протигаз.

На високому методичному рівні провели уроки

Проведено цікаві та пізнавальні бесіди й виховні години кураторами на теми:

- «Небезпеки природного та техногенного характеру» — 5 клас;
- «Як запобігти трагічним наслідкам пожежі» — 6 клас;
- «Аварії та пожежі на виробництві. Причини їх виникнення» — 7 клас;
- «Яку воду потрібно вживати?» — 8 клас;
- «Радіація та її види. Природний радіаційний фон» — 9 клас;
- «Захист від радіації. Радіозахисні речовини — радіоблокатори, радіопроєктори» — 10 клас;
- «Вплив радіації на здоров'я людини. Шляхи надходження до організму радіоактивних речовин та їх виведення» — 11 клас.

За сигналом цивільної оборони всередині дня проведено евакуацію особового складу гімназії із приміщення. Найкраще працював пост охорони

громадського порядку, який організував патрулювання і спрямовував напрям руху гімназистів з I та II поверхів. Евакуація пройшла чітко і організовано.

Центри учнівського самоврядування класів випустили бойові листи до Дня Цивільної оборони.

Конкурс бойових листів проводився за такими критеріями:

- відповідність теми — 5 балів;
- змістовність і повнота висвітлення питання — 5 балів;
- грамотність матеріалів, що висвітлюють дану тему, — 5 балів;
- дизайн оформлення газети — 3 бали.

Наприкінці дня проведено підсумкову лінійку, на якій формування цивільної оборони доповіли про виконання плану роботи. Оголошено переможців конкурсу бойових листів. Переможцями стали:

I місце: 11 клас; 6 клас, 5 клас.

II місце: 10 клас, 9-Б клас, 8 клас.

III місце: 9-А клас, 7 клас.

Враховуючи вищевикладене,

НАКАЗУЮ:

1. Роботу штабу ЦО гімназії щодо проведення Дня Цивільної оборони вважати такою, що відповідає головним завданням ЦО на 2007 рік.
2. Скасувати організоване проведення Дня Цивільної оборони в гімназії.
3. Оголосити подяку центрам учнівського самоврядування за змістовні та цікаві бойові листи.
4. Начальнику штабу ЦО гімназії _____:
 - 4.1. У термін до 20 грудня 2007 року закінчити уточнення та відпрацювання розділів плану ЦО та календарного плану основних заходів на 2008 рік.
 - 4.2. Проводити підготовку педагогічних працівників гімназії, що входять до невоєнізованих формувань, за програмою в обсязі 15 годин.
 - 4.3. До 15 листопада 2007 року організувати прийом заліків постійного складу працівників гімназії з метою оцінювання знань документів ЦО, уміння діяти при отриманні сигналів оповіщення та вжиття заходів щодо запобігання та реагування на надзвичайні ситуації.
 - 4.4. До 30.04.2007 р. надати до районного Управління освіти звіт про проведення Дня Цивільної оборони та Тижня безпеки життєдіяльності.
5. Контроль за виконанням даного наказу залишаю за собою.

Директор гімназії _____

З наказом ознайомлені:

День Цивільної оборони
(виховна година у 6 класі)
Як запобігти трагічним наслідкам пожеж

Мета: розширити уявлення учнів про причини виникнення пожежі та можливі наслідки; сприяти запобіганню пожеж, що виникають з вини дітей; вчити учнів, як треба поводитися на випадок пожежі.

Усі багатства країни необхідно пильно оберігати від вогню. Запобігання пожежам і активна боротьба з ними є важливим державним завданням. Ось чому в програмі курсу «Охорона життя і здоров'я учнів» відведено години для курсу «Пожежна безпека».

17 грудня 1993 року Верховною Радою України було прийнято і введено в дію Закон України «Про пожежну безпеку», в якому зазначено, що гарантування пожежної безпеки є невід'ємною частиною державної діяльності щодо охорони життя та здоров'я людей, національного багатства і навколишнього природного середовища.

Цей Закон визначає загальні правові, економічні та соціальні засади дотримання пожежної безпеки на території держави, регулює відносини державних органів, юридичних та фізичних осіб у цій галузі незалежно від виду їх діяльності та форм власності.

Пожежна безпека має забезпечуватися шляхом проведення своєчасних організаційних, технічних та інших заходів, спрямованих на запобігання пожежам, зниження можливих майнових втрат і зменшення негативних екологічних наслідків у випадку її виникнення, створення умов для швидкого виклику пожежних підрозділів та успішного гасіння пожеж.

Аналіз статистичних даних про пожежі у світі свідчить, що їхня кількість щороку збільшується. У 1996 році по Україні виникло 9446 пожеж, загинуло 838 громадян, з них — 37 дітей. Кожні 5 хвилин відбувається пожежа, матеріальні збитки від вогню обчислюються мільйонами гривень.

Характерною особливістю сучасного життя є наявність газових комунікацій, великої кількості електричних приладів, предметів побутової хімії. Все це створює підвищену пожежну небезпеку, особливо при порушенні громадянами вимог правил пожежної безпеки. Про це свідчать аналізи причин пожеж.

Найбільш розповсюдженими причинами виникнення пожеж є:

- 1) необережне поводження з вогнем;
- 2) порушення правил будови та технічної експлуатації електричного устаткування (експлуатація несправних чи саморобних електричних при-

- ладів, коротке замикання, залишені без нагляду ввімкнені електричні прилади);
- 3) порушення правил пожежної безпеки при пічному опаленні (несправні димарі);
- 4) пустощі дітей з вогнем (запалювання паперу, стружок, легкозаймистих речовин, перенесення вогню та ін.);
- 5) грозові розряди та атмосферна електрика;
- 6) недотримання правил пожежної безпеки при користуванні газом (залишені без нагляду ввімкнені газові прилади, сушіння білизни над газом та ін.);
- 7) підпалювання (через необережність, незнання правил пожежної безпеки);
- 8) недотримання правил пожежної безпеки при користуванні газовими та бензиновими приладами.

За статистикою, більше 80 % пожеж виникають у житлових приміщеннях і квартирах громадян. Часто трапляються вони у той момент, коли самі й мешканці знаходяться вдома, вогонь і дим швидко набирають сили і за лічені хвилини знищують майно, домашні речі нажиті роками, а люди в таких екстремальних умовах розгублюються і отримують отруєння чадним газом та сильні опіки.

Власне тому елементарні правила пожежної безпеки в побуті потрібно знати кожному громадянину.

Територія житлових будинків має постійно утримуватись у чистоті, й необхідно систематично звільняти від сміття. Горючі відходи потрібно збирати на спеціальних майданчиках у контейнери чи ящики, а потім вивозити.

Поблизу споруд і житлових будинків забороняється самовільно висаджувати дерева, будувати гаражі — це ускладнює під'їзд пожежних машин. Забороняється розпалювати багаття, спалювати відходи, тару, викидати тліюче вугілля і попіл на відстань менше 15 м від споруд і будинків, а також у протипожежних розривах, установлених будівельними нормами.

У всіх житлових приміщеннях постійно повинні бути наготові засоби пожежогасіння (вогнегасники, цупка тканина та ін.).

У підвальних приміщеннях житлових будинків забороняється зберігати і застосовувати легкозаймисті та горючі рідини, вибухонебезпечні речовини та матеріали.

Підвали, горища забороняється освітлювати запаленими сірниками, свічками, факелами та іншими джерелами відкритого вогню. Евакуаційні

шляхи і відходи у житлових будинках повинні бути вільні, нічим не загромаджені, щоб на випадок виникнення пожежі їх можна було використати для евакуації.

Усім жителям як багатоповерхових, так і власних житлових будинків потрібно завжди пам'ятати, що недотримання правил пожежної безпеки при експлуатації електрообладнання і електро побутових приладів може обернутись великою бідю. Тому користуючись ними, потрібно бути завжди явними і обережними.

Електронагрівальні прилади, телевізори, радіоприймачі та інші побутові електроприлади і апаратура повинні вмикатись в електромережу тільки за допомогою справжніх штепсельних вимикачів і електророзеток заводського виробництва.

Не дозволяється встановлювати електронагрівальні прилади у небезпечній близькості від горючих предметів; виготовляти і застосовувати саморобні електронагрівальні прилади, закріплювати проводи за газові чи водопровідні труби, а також за батареї опалювальної системи.

Неприпустимо обгортати електролампи і світильники папером, тканиною чи іншими горючими матеріалами; користуватись несправними розетками, вимикачами, а також лампами, скло яких має сліди затемнення чи здуття.

Що потрібно робити на випадок пожежі?

При виявленні ознак горіння кожен громадянин зобов'язаний:

- негайно повідомити по телефону пожежну безпеку. При цьому необхідно назвати адресу об'єкта, вказати кількість поверхів будинку, місце виникнення пожежі, ситуацію на пожежі, наявність людей, а також повідомити своє прізвище та номер телефону, з якого телефонуєте;
- прийняти (по можливості) заходи щодо евакуації людей, гасіння (локалізації) пожежі та забезпечити збереження матеріальних цінностей;

- приступити до гасіння пожежі наявними засобами пожежогасіння (вогнегасники, вода, пісок);
- забезпечити зустріч пожежних машин, що прибувають.

Чого не слід робити на випадок пожежі:

- боротися з вогнем самостійно, не викликаючи пожежників (якщо ви не упорались із вогнем за кілька секунд, його поширення може призвести до великої пожежі);
- намагатися вийти через задимлені коридор чи сходи (дим дуже токсичний, горючі гази при цьому можуть попекти дихальні шляхи і легені);
- опускатися по водостічних трубах і стояках за допомогою шнурків, простирадл;
- вистрибувати з вікон чи балкону;
- забувати, що перший ворог для вас не вогонь, а дим, який осліплює і душить;
- при сильному задимленні сусіднього приміщення не рекомендується відкривати двері.

Вогонь — друг, вогонь — ворог... Якою гранню він обернеться, залежить від людини. Коли свого часу Ейнштейна запитали, чи небезпечна атомна енергія для людства, він відповів: «Не більше, ніж коробка сірників, річ тільки у тому, до чиїх рук вона потрапить».

У повсякденному житті недотримання елементарних норм і правил пожежної безпеки призводить до гірких наслідків: травм, опіків, матеріальних збитків... Але найстрашнішим наслідком пожежі є загублені людські життя. Сотні травмованих людей, людей, які одержали різні ступені опіків під час пожеж, на все життя залишаються каліками. Через помилки дорослих жертвами вогню стають і діти.

У більшості випадків причинами виникнення пожеж є конкретні люди, їхня легковажність, нехтування правилами пожежної безпеки, недбалість і неухважність при користуванні електропобутовими приладами і вогнем.

ДОДАТОК 2

Відкрите заняття «Небезпеки природного та техногенного характеру»

План

Загальні закономірності виникнення природних небезпек:

- а) тектонічні стихійні лиха;
- б) топологічні стихійні лиха;
- в) метеорологічні стихійні лиха.

Надзвичайні ситуації техногенного характеру:

- а) аварії на транспорті;
- б) аварії з витоком сильнодіючих отруйних речовин;

- в) аварії з викидом радіоактивних речовин у навколишнє середовище;
- г) пожежі та вибухи.

Використана література:

1. Желібко, Е. П., Заверуха, Н. М., Зацарнкий, В. В. Безпека життєдіяльності.
2. Джигирей, В. С., Житецький, В. Ц. Безпека життєдіяльності.

Матеріали до заняття

1. У наш час людина здатна полетіти на Місяць, ми багато знаємо про інші планети, але сили природи нашої власної планети все ще нами не підкорені. У наш цивілізований, технічно розвинений час людство залишається залежним від природних явищ, які досить часто мають катастрофічний характер. Найбільші збитки з усіх стихійних лих спричиняють повені (40 %), на другому місці — тропічні циклони (20 %), на третьому і четвертому місцях (по 15 %) — землетруси та посухи.

За причиною виникнення стихійні лиха поділяють на:

- тектонічні (пов'язані з процесами, які відбуваються у надрах землі), до них належать землетруси, виверження вулканів;
- топологічні (пов'язані з процесами, які відбуваються на поверхні землі), до них належать повені, зсуви, селі;
- метеорологічні (пов'язані з процесами, які відбуваються в атмосфері), до них належать спека, урагани, посуха та ін.

а) Тектонічні стихійні лиха

Виверження вулканів. За руйнівною дією та кількістю енергії, яка виділяється при виверженні вулкану, саме це стихійне лихо належить до найнебезпечніших для життєдіяльності людства. Під попелом та лавою гинули цілі міста.

Землетруси. Щорічно вчені фіксують близько 1 млн сейсмічних і мікросейсмічних коливань, 100 тис. з яких відчуваються людьми та 1000 спричиняють значні збитки.

Землетрус — це сильні коливання земної кори, викликані тектонічними причинами, які призводять до руйнування споруд, пожеж та людських жертв.

Гіпоцентр, або осередок землетрусу — місце, де зсуваються гірські породи. Епіцентр — точка на поверхні землі, що знаходиться прямо над гіпоцентром. Основні характеристики землетрусів: глибина осередку, амплітуда, інтенсивність енергії на поверхні землі. Ознаки близького землетрусу — запах газу, де раніше цього не відзначалось — тривога птахів та домашніх тварин — іскри між близько розташованими електричними дротами — блакитне освітлення внутрішньої поверхні будинків.

Першість за кількістю землетрусів утримують Японія та Чилі: понад 1000 на рік, або 3 на день.

Деякі рекомендації правил поведінки в умовах небезпеки землетрусу. При землетрусі ґрунт відчутно коливається відносно недовгий час — тільки декілька секунд, найдовше — хвилину при дуже сильному землетрусі. Ці коливання неприємні, можуть викликати переляк. Тому дуже важливо зберігати спокій. Якщо відчувається здригання ґрунту

чи будинку, слід реагувати негайно, пам'ятаючи, що найбільш небезпечні є предмети, які падають.

Перебуваючи у приміщенні, слід негайно зайняти безпечне місце. Це отвори капітальних внутрішніх стін (наприклад, відчинити двері з квартири), кути, утворені ними. Можна заховатися під балками каркасу, під несучими колонами, біля внутрішньої капітальної стіни, під ліжком чи столом. Слід пам'ятати, що найчастіше завалюються зовнішні стіни будинків. Необхідно триматися подалі від вікон та важких предметів, які можуть перекинутися чи зрушити з місця.

Не слід вибігати з будинку, оскільки уламки, які падають уздовж стін, є серйозною небезпекою. Безпечніше перечекати поштовх там, де він вас застав, і, лише дочекавшись його закінчення, перейти у безпечне місце.

Перебуваючи всередині багатоповерхового будинку, не поспішайте до ліфтів чи сходів. Сходові прольоти та ліфти часто обвалюються під час землетрусу.

Після припинення поштовхів потрібно терміново вийти на вулицю, відійти від будівель на відкрите місце, щоб уникнути ударів уламків, які падають.

Перебуваючи в автомобілі, що рухається, слід повільно загальмувати подалі від високих будинків, мостів чи естакад. Необхідно залишатись у машині до припинення поштовхів. Опинившись у завалі, слід спокійно оцінити становище, надати собі першу допомогу, якщо вона потрібна. Необхідно надати допомогу тим, хто її потребує. Важливо подбати про встановлення зв'язку з тими, хто перебуває зовні завалу (голосом, стуком). Людина може зберігати життєздатність (без води та їжі) понад два тижні.

б) Топологічні стихійні лиха

Повені. За даними ЮНЕСКО, від повеней у XX ст. загинуло 9 млн осіб. Недарма у народі кажуть, що найстрашніші для людини — це вода і вогонь. Повінь — це значне затоплення місцевості внаслідок підйому рівня води в річці, озері, водосховищі, спричинене заливами, весняним таненням снігу, вітровим нагоном води, руйнуванням дамб, гребель тощо. Повені завдають великої матеріальної шкоди та призводять до людських жертв.

Наслідки повеней: затоплення шаром води значної площі землі; ушкодження і руйнування будівель та споруд; ушкодження автомобільних шляхів та залізниць; руйнування обладнання та комунікацій, меліоративних систем; загибель свійських тварин та знищення урожаю сільськогосподарських культур; вимивання родючого шару ґрунту; псування та нищення сировини, палива, продуктів харчування, добрив тощо; загроза інфекційних захворювань (епідемії); погіршення якості питної води; загибель людей.

Повені відрізняються від інших стихійних лих тим, що деякою мірою прогножуються. Але прогнозувати ймовірність повені набагато легше, ніж передбачити момент їхнього початку. Точність прогнозу зростає при отриманні надійної інформації про кількість та інтенсивність опадів, рівні води в річці, запаси води в сніговому покриві, зміни температури повітря, довгострокові прогнози погоди тощо.

Основний напрям боротьби з повенями у зменшенні максимальних витрат води в річці завдяки перерозподілу стоку в часі (насадження лісозахисних смуг, оранка ґрунту поперек схилу, збереження узбережних смуг рослинності, терасування схилів тощо). Для середніх та великих річок досить дієвим засобом є регулювання паводкового стоку за допомогою водосховищ. Окрім того, для захисту від повеней широко застосовується давно водомий спосіб — влаштування дамб. Для ліквідації небезпеки утворення заторів проводиться розчищення та заглиблення окремих ділянок русла ріки, а також руйнування криги вибухами за 10–15 днів до початку льодоходу.

Ще один досить важливий шлях регулювання стоку й запобігання повеней — ландшафтно-меліоративні заходи.

Деякі рекомендації щодо правил поведінки при повені:

- отримавши попередження про затоплення, необхідно терміново вийти у небезпечне місце — на височину (попередньо відключивши воду, газ, електроприлади);
- якщо повінь розвивається повільно, необхідно перенести майно у небезпечне місце, а самому зайняти верхні поверхи (горища), дахи будівель;
- для того щоб залишити місця затоплення, можна скористатися човнами, катерами та всім тим, що здатне утримати людину на воді (колоди, бочки, автомобільні камери тощо);
- коли людина опинилася у воді, їй необхідно скинути важкий одяг та взуття, скористатись плаваючими поблизу засобами і чекати на допомогу.

Зсуви. Зсуви можуть виникнути на всіх схилах з нахилом в 200 і більше в будь-яку пору року. За швидкістю зміщення порід зсуви поділяють на:

- повільні (швидкість становить декілька десятків сантиметрів на рік);
- середні (швидкість становить декілька метрів за годину або добу);
- швидкі (швидкість становить десятки кілометрів за годину).

Зсуви — це ковзкі зміщення мас горських порід вниз по схилу, які виникають через порушення рівноваги. Зсуви виникають через ослаблення

міцності гірських порід унаслідок вивітрювання, вимивання опадами та підземними водами, систематичних поштовхів, нерозважливої господарської діяльності людини тощо.

Снігові лавини. Снігові лавини також належать до зсувів і виникають так само, як і інші зсувні зміщення. Сили зчеплення снігу переходять певну межу, і гравітація викликає зміщення мас уздовж схилу.

Існує пасивний та активний захист від лавин. При пасивному захисті уникають використання лавинонебезпечних схилів або ставлять на них загороджувальні щити. При активному захисті проводять обстріл лавинонебезпечних схилів, що викликає сходження невеликих, безпечних лавин, запобігаючи таким чином накопиченню критичних мас снігу.

Селі. Виникають селі в басейнах невеликих гірських річок внаслідок злив, інтенсивного танення снігів, проривів завальних озер, обвалів, зсувів, землетрусів. Селі — це паводки з великою концентрацією ґрунту, мінеральних частин, каміння, уламків гірських порід (від 10–15 до 75 % об'єму потоку).

За складом твердого матеріалу, який переносить селевий потік, їх можна поділити на: грязьові (суміш води з ґрунтом при незначній концентрації каміння, об'ємна вага складає 1,5–2 т/куб. м); грязекам'яні (суміш води, гравію, невеликого каміння, об'ємна вага — 2,1–2,5 т/куб. м); водокам'яні (суміш води з переважно великим камінням, об'ємна вага 1,1–1,5 т/куб. м).

Деякі рекомендації щодо правил поведінки при зсувах, снігових лавинах та селях

У випадку попередження про селевий потік або зсув, які насуваються, слід якомога швидше залишити приміщення і вийти у небезпечне місце. Слід надавати допомогу людям, які потрапили у селевий потік, використовуючи дошки, палиці, мотузки та інші засоби, виводити людей з потоку в напрямку його руху, поступово наближаючись до краю. При захопленні сніговою лавиною необхідно зробити все, щоб опинитися на її поверхні (звільнитися від вантажу, намагатися рухатися угору, рухи, як при плаванні); якщо ні, то потрібно намагатися закрити обличчя курткою, щоб створити повітряну подушку (коли сніговий пил потрапляє в ніс і рот — людина задихається). Вирушаючи в гори, необхідно мати при собі лавинні мотузки яскравого кольору; мотузку намагатися викинути на поверхню, щоб завдяки мотузці людину, яка потрапила в снігову лавину, могли знайти.

в) Метеорологічні стихійні лиха

Вітри — це так звані прилади-змішувачі, вони забезпечують обмін між забрудненим повітрям міст та чистим, насиченим киснем полів і лісів, теплим

екваторіальним та холодним повітрям полярних областей, розганяють хмари і приносять дощ на поля, на яких без них нічого б не росло.

Цей вітер називається штормом. Якщо швидкість вітру досягає 32 м/с, то це — ураган. Ураганами називають також тропічні циклони, які виникають в Тихому океані поблизу узбережжя Центральної Америки.

Досить небезпечно явище — смерчі, вони трапляються частіше, ніж урагани й тайфуни. Смерчі утворюються тоді, коли стикаються дві великі повітряні маси різної температури і вологості, до того ж у нижніх шарах повітря тепле, а в верхніх — холодне. Тепле повітря зазвичай піднімається вгору й охолоджується, а водяна пара, яка міститься в ньому, випадає дощем. Але коли збоку починає дмути вітер, котрий відхиляє у бік потік теплого повітря, який піднімається вгору, то виникає вихор, швидкість якого досягає 450 км/год.

Деякі рекомендації щодо правил поведінки при ураганах

Отримавши повідомлення про ураган, необхідно щільно зачинити двері, вікна, з дахів та балконів забрати предмети, які при падінні можуть травмувати людину. В будівлях необхідно триматися подалі від вікон, щоб не отримати травм від осколків розбитого скла. Найбезпечнішими місцями під час урагану є підвали, сховища, метро та внутрішні приміщення перших поверхів цегляних будинків. Коли ураган застав людину на відкритій місцевості, найкраще знайти укриття у западині (ямі, яру, канаві). Ураган може супроводжуватися грозою, необхідно уникати ситуацій, при яких збільшується ймовірність ураження блискавкою: не стояти під окремими деревами, не підходити до ліній електропередач тощо.

Пожежі. Причинами виникнення пожеж є недбала поведінка людини з вогнем, порушення правил пожежної безпеки, природні явища (блискавка, посуха). Відомо, що 90 % пожеж виникає з вини людини і тільки 7–8 % спричинені блискавками.

Пожежі — це неконтрольований процес горіння, який викликає загибель людей та нищення матеріальних цінностей. Лісові пожежі поділяють на низові, верхові, підземні. За інтенсивністю горіння лісові пожежі поділяються на слабкі, середні, сильні. Основними заходами боротьби з лісовими низовими пожежами є: засипання вогню землею; zalивання водою (хімікатами); створення мінералізованих протипожежних смуг; пуск зустрічного вогню.

Деякі рекомендації щодо правил поведінки при пожежах

При пожежах треба остерігатися високої температури, задимленості та загазованості, вибухів, падіння дерев і будівель, провалів у прогорілий ґрунт. Небезпечно заходити у зону задимлення,

якщо видимість менше 10 м. Перед тим як увійти у палаюче приміщення, треба накритися з головою вологим простирадлом, плащем, шматком тканини тощо. При гасінні пожежі використовуйте вогнегасники, воду, пісок, землю, простирадла та інші засоби. При гасінні лісових пожеж використовуйте гілля листяних дерев, лопати тощо, гілками слід захальостувати край пожежі, за допомогою лопат засипати його ґрунтом тощо.

2. Небезпеки техногенного характеру

П'ять тисячоліть тому, коли з'явилися перші міські поселення, почала формуватися і техносфера — сфера, яка містить штучні технічні споруди на Землі. Звичайно, тоді це були тільки елементи техносфери. Справжня техносфера з'явилася в епоху промислової революції, коли пара та електрика дозволили багаторазово розширити технічні можливості людини, давши їй змогу:

- швидко пересуватися по земній поверхні і створювати світове господарство;
- заглибитись у земну кору та океани;
- піднятися в атмосферу;
- створити багато нових речовин.

Виникли процеси, не властиві біосфері:

- отримання металів та інших елементів;
- виробництво енергії на атомних електростанціях;
- синтез невідомих досі органічних речовин.

Потужним техногенним процесом є спалювання викопного палива. Аварія — це небезпечна подія техногенного характеру, що створює на об'єкті, території або акваторії загрозу для життя і здоров'я людей та призводить до руйнування будівель, споруд, обладнання і транспортних засобів, порушення виробничого процесу чи завдає шкоди довкіллю.

Види аварій:

- аварії з витоком сильнодіючих отруйних речовин (аміаку, хлору, сірчаної та азотної к-ти, чадного газу та ін. речовин);
- аварії з викидом радіоактивних речовин в навколишнє середовище;
- пожежі та вибухи;
- аварії на транспорті та ін.

Катастрофа — це великомасштабна аварія, яка призводить до важких наслідків для людини, тваринного та рослинного світу, змінюючи умови середовища існування.

а) Аварії на транспорті

Необхідність транспорту в наш час не викликає жодного сумніву. Транспортні засоби мають великий позитивний вплив на економіку країни, створюють зручність і комфорт для людей. Розвиток транспорту, підвищення його ролі у житті людей супроводжується не тільки позитивним ефектом, але й негативними наслід-

ками, зокрема, високим рівнем аварійності транспортних заходів та дорожньо-транспортних пригод (ДТП).

Будь-який транспортний засіб — це джерело підвищеної небезпеки. Людина, що скористалася послугами транспортного засобу, знаходиться в зоні підвищеної небезпеки. Це зумовлюється можливістю ДТП, катастрофами та аваріями поїздів, літаків, морських та річкових транспортних засобів, травмами при посадці чи виході з транспортних засобів або під час їх руху. Аналіз авіаційних катастроф у світовому масштабі показує, що загальний шанс на спасіння в авіакатастрофах при польотах на великих реактивних авіалайнерах значно вищий, порівняно з невеликими літаками.

Дотримання правил безпеки як пасажирами і машиністами, так і пішоходами значно зменшує ризик потрапляння у надзвичайні ситуації, а саме:

- при русі вздовж залізничної колії не дозволяється підходити ближче ніж на 5 м від крайньої рейки;
- залізничні колії можна переходити тільки у встановлених місцях;
- забороняється бігти по платформі вокзалу вздовж потяга, що прибуває чи відходить;
- під час проходження потяга без зупинки не стояти ближче 2 м від краю платформи
- підходити до вагона дозволяється тільки після повної зупинки потягу тощо.

Морський транспорт

Можливий ризик для життя людини на морських транспортних засобах значно вищий, ніж на авіаційних та залізничних видах, але нижчий, ніж на автомобільних.

Основні причини:

- загибель кораблів — посадка на рифи;
- пожежі;
- зіткнення;
- порушення норм експлуатації та правил безпеки;
- перекидання;
- помилкові функціональні дії команди тощо.

- 1) Щоб уповільнити переохолодження організму і збільшити шанси на виживання при низьких температурах води, необхідно голову тримати якомога вище над водою, тому що 50 % усіх тепловитрат організму припадає на голову. Утримувати себе на поверхні води треба так, щоб мінімально витрачати фізичні зусилля.
- 2) Перебуваючи на рятувальному плоті, шлюпці чи в воді, людина повинна намагатися подолати паніку, розгубленість, вірити в те, що її

врятують. Така поведінка в екстремальних ситуаціях збільшує шанси людини на виживання.

б) Аварії з витоком сильнодіючих отруйних речовин

Аварії з витоком сильнодіючих отруйних речовин і зараженням навколишнього середовища виникають на підприємствах хімічної, нафтопереробної, целюлозно-паперової та харчової промисловості, у водопровідних і очисних спорудах, а також при транспортуванні сильнодіючих отруйних речовин.

в) Аварії з викидом радіоактивних речовин у навколишнє середовище

Найнебезпечнішими за наслідками є аварії на АЕС з викидом в атмосферу радіоактивних речовин, внаслідок яких має місце довгострокове радіоактивне забруднення місцевості на величезних площах, є аварії з викидом радіоактивних речовин у навколишнє середовище.

Шляхи підвищення життєдіяльності в умовах радіаційної небезпеки

Актуальним для жителів багатьох районів України є питання про виживання в умовах підвищеної радіації. Оскільки зараз основну загрозу становлять радіонукліди, що потрапляють в організм людини з продуктами харчування, слід знати запобіжні та профілактичні заходи, щоб сприяти виведенню з організму цих шкідливих речовин. Сучасна концепція радіозахисного харчування базується на трьох принципах: обмеження надходження радіонуклідів з їжею; гальмування всмоктування, накопичення і прискорення їх виведення; підвищення захисних сил організму.

г) Пожежі та вибухи

Вибухи та їх наслідки — пожежі, виникають на об'єктах, які виробляються вибухонебезпечні та хімічні речовини. При горінні багатьох матеріалів утворюються високотоксичні речовини, від дії яких люди гинуть частіше, ніж від вогню. Раніше при пожежах виділявся переважно чадний газ. Але в останні десятиріччя горить багато речовин штучного походження: полістирол, поліуретан, вініл, нейлон, породон. Це призводить до виділення у повітря синильної, соляної та мурашиної кислот, метанолу, формальдегіду та інших високотоксичних речовин. Найбільш вибухо- та пожежонебезпечні суміші з повітрям утворюються при витоку газоподібних та зріджених вуглеводних продуктів метану, пропану, бутану, етилену, пропілену тощо.

Причини:

- сходження снігових лавин;
- перенапруження снігового покриву;
- різкий порив вітру;
- звукова хвиля;
- різка зміна метеорологічних умов;
- викиди та витоки небезпечних хімічних речовин;
- загорання різних матеріалів, обладнання, буд. конструкцій, яке супроводжується забрудненням довкілля;
- аварії та транспорті при перевезенні небезпечних хімічних речовин, вибухових та пожежо-небезпечних вантажів.

Дії у випадках загрози терористичних актів
Обов'язки адміністрації навчального закладу
щодо забезпечення безпеки учнів (студентів) та персоналу освітнього закладу

Керівник освітнього закладу зобов'язаний:

1. Знати основні вимоги керівних документів щодо попередження та боротьби з тероризмом.
2. Особисто організовувати та контролювати планування та організацію заходів щодо забезпечення безпеки учнів (студентів) та персоналу у приміщеннях та на території закладу.
3. Забезпечити проведення виховних годин для розгляду питань суспільної профілактики та боротьби з тероризмом.
4. Включити до плану виховної роботи проведення заходів, що ілюструють антигуманну спрямованість тероризму.
5. Попереджувати, виявляти та впливати на факти недисциплінованої поведінки учнів (студентів), втягнення їх до різноманітних угруповань та сект.
6. Щорічно планувати навчання, що стосуються питань протидії та правил поведінки під час здійснення терористичного акту.
7. Зобов'язати весь персонал, який приходить на свої робочі місця, проводити огляд на предмет виявлення підозрілих предметів.
8. Контролювати порядок на дахах, у підвальних та підсобних приміщеннях. Особисто контролювати порядок доступу в місця найбільш вірогідного проведення терористичного акту.
9. Особливу увагу приділяти приміщенням для занять підвищеного ризику.
10. Створити умови унеможливлення потрапляння сторонніх предметів та автотранспорту на територію навчального закладу.
11. Забезпечити своєчасне вивезення сміття з території навчального закладу.
12. Брати особисту участь у розробці плану дій учнів та персоналу навчального закладу в умовах терористичної загрози.

Рекомендації керівництву навчального закладу
щодо дій у випадку загрози або скоєння терористичного акту

Сигналом для негайного прийняття рішення про виконання плану дій у випадках, пов'язаних з терористичним актом, можуть бути факти:

- знаходження у приміщенні, на території навчального закладу та безпосередній близькості від нього підозрілого предмета, який може виявитися вибуховим пристроєм;
- надходження загроз по телефону, в усній або письмовій формі;
- захоплення терористами у заручники учнів (дітей) або співробітників у приміщеннях чи на території навчального закладу.

В усіх випадках керівнику необхідно діяти таким чином, щоб забезпечити безпеку учнів та співробітників навчального закладу.

У випадку знаходження вибухового пристрою або предмета, схожого на нього, керівник зобов'язаний:

1. Негайно повідомити чергову службу МВС по телефону 102 та місцевий орган управління освітою за формою: прізвище, ім'я, по батькові, посада, місцезнаходження закладу, телефон, сутність випадку.
2. До прибуття оперативної-слідчої групи організувати охорону місця, де був знайдений підозрілий предмет із залученням співробітника ДСО.
3. Суворо заборонити всім учням та персоналу закладу наближатися, чіпати, розбирати чи переміщати знахідку. Зафіксувати обставини знаходження підозрілого предмета.
4. Вжити заходів щодо попередження паніки у процесі підготовки та проведення евакуації, недопущення випадків травматизму.
5. Організувати в супроводі вихователів або вчителів евакуацію учнів (незалежно від форми занять) у небезпечне, задалегідь визначене, місце.
6. Організувати перевірку наявності учнів за журналами обліку.
7. Забезпечити відключення електроенергії, водопостачання приміщення, забезпечити збереження матеріальних цінностей.
8. Забезпечити присутність осіб, які виявили небезпечні предмети, для надання пояснень.
9. За результатами проведення оперативно-розшукових заходів доповісти керівництву місцевого органу управління освітою та діяти за його вказівками.

При отриманні загрози по телефону керівник зобов'язаний:

1. Забезпечити термінову передачу отриманої інформації до правоохоронних органів та міс-

- цевого органу управління освітою за формою: прізвище, ім'я, по батькові, посада, місцезнаходження закладу, телефон, сутність погрози.
2. Зафіксувати у письмовій формі зміст та характер погрози, особливості передачі (шумовий фон, стать погрожувача, особливості мовлення — тембр голосу, акцент, наявність жаргонних, професійних та діалектичних виразів та ін.).
 3. Виконати вимоги представників правоохоронних органів щодо організації дій на основі отриманої від вас інформації.
 4. Попередити співробітника ДСО та всіх працівників адміністрації навчального закладу про факт отримання загрози та виклику оперативно-слідчої групи.
 5. Забезпечити можливість безперешкодного під'їзду до навчального закладу автомашин правоохоронних органів, швидкої медичної допомоги, пожежної охорони, підрозділів МНС тощо.
 6. Після прибуття оперативно-слідчої групи керуватися вказівками їх керівника.
 7. За результатами проведення оперативно-розшукових заходів доповісти керівництву місцевого органу управління освітою та діяти за його вказівками.

При отриманні загрози у письмовій формі (лист, факсимільне повідомлення, лист електронної пошти) керівник зобов'язаний:

1. Забезпечити термінову передачу отриманої інформації до правоохоронних органів та місцевого органу управління освітою за формою: прізвище, ім'я, по батькові, посада, місцезнаходження закладу, телефон, сутність погрози.
2. Забезпечити недоторканість усіх елементів (конверт, його вміст, текст погрози, комп'ютерний файл та ін.) кореспонденції та їх збереження до моменту передачі представникам правоохоронних органів.
3. Зафіксувати обставини, час та особливості отримання письмового повідомлення.
4. Виконати вимоги представників правоохоронних органів щодо організації дій на основі отриманої від вас інформації.
5. Попередити співробітника ДСО та всіх працівників адміністрації навчального закладу про факт отримання загрози та виклику оперативно-слідчої групи.
6. Забезпечити можливість безперешкодного під'їзду до навчального закладу автомашин правоохоронних органів, швидкої медичної допомоги, пожежної охорони, підрозділів МНС тощо.

7. Після прибуття оперативно-слідчої групи керуватися вказівками їх керівника.
8. За результатами проведення оперативно-розшукових заходів доповісти керівництву місцевого органу управління освітою та діяти за його вказівками.

При захопленні терористами у заручники учнів (дітей) або співробітників у приміщеннях чи на території навчального закладу керівник зобов'язаний:

1. Забезпечити всіма можливими засобами термінову передачу інформації про захоплення заручників до правоохоронних органів.
2. По можливості провести евакуацію учнів та працівників навчального закладу, які не стали заручниками.
3. Вжити усіх заходів щодо недопущення паніки.
4. Не допустити випадків несанкціонованих дій щодо визволення заручників з боку працівників закладу, батьків та інших громадян, що не мають відповідних повноважень.
5. Після прибуття представників правоохоронних органів діяти за вказівками їх керівника.

Адміністратору школи. Методична робота

У книгах розкрито зміст, методи і форми організації науково-методичної роботи в школі. Автор подає професіограму керівника школи, критерії якісної науково-методичної роботи, висвітлює досвід кращих навчальних закладів України.

Методична робота в школі
Автор: Житнік Б. О.
Код: 20АШ23, 192 с.

Організація науково-методичної роботи в школі
Автор: Жерносек І. П.
Код: 20АШ11, 128 с.

Ціна кожної книги

поштова	клубна
16,60	14,94

укр. мова, формат А5, м'яка обкладинка

Замовляйте поштою

Книги замовляйте за тел. (057) 731-96-35, за адресою: 61001, м. Харків, вул. Плеханівська, 66, ВГ «Основа» або на сайті www.osnova.com.ua. Або надсилайте SMS-замовлення на номер (067) 572-30-37. Надішіть копію передплатної квитанції на будь-який журнал ВГ «Основа» та замовляйте книги за клубною ціною. Мінімальне замовлення — 2 книги. Вартість поштової доставки — 6,45 грн.